

Alusta alkaen 55

1 Moos 37:1-11

Savonlinnan Tuomiokirkko, 14.5.2009

Nuori Joosef

1 Mooseksen kirjassa on alkukertomusten jälkeen neljä sikermää kertomuksia neljästä Israelin patriarkkojen sukupolvesta. Ensin kerrotaan Abrahamista luvuissa 12-23, sitten luvuissa 24-26 hänen pojastaan Iisakista, sitten luvuissa 27-35 kerrotaan Iisakin pojasta Jaakobista.

Olemme nyt pääsemässä 1 Mooseksen kirjan viimeiseen jaksoon, pitkään kertomukseen Jaakobin pojan Joosefin vaiheista. Se on patriarkkakertomusten huipentuma kahdellakin tavalla. Toisaalta se kohottaa huippuunsa ne vaikeudet, joita Jaakob –parka joutui kestävänsä. Ei riittänyt, että hänen tyttärensä raiskattiin, pojat tekivät kansanmurhan, rakas Raakel –vaimo menehtyi synnytykseen, esikoinen häpäisi isänsä aviovuoteen ja vietti Bilha –vaimon. Jaakobin piti kestää vielä sekini, että hänen vanhuutensa ilo ja turva, Joosef –poika katosi. Joosefin veljet valehtelivat isälleen, että leijona oli tappanut ja syönyt Joosefin, mutta oikeasti he olivat itse myyneet veljensä orjaksi Egyptiin. Jaakob vajosi tämän iskun särkemänä syvään masennukseen.

Millaisena vastakohtana tälle onkaan Joosefin kohtalo! Hän onkin elossa, hän kohoaa orjuudesta ja vankeudesta Egyptin kakkosmieheksi, faaraosta seuraavaksi. Isä Jaakob haetaan Egyptiin ja hän saa ennen kuolemaansa nousta masennuksestaan ja nähdä poikansa suurimmassa mahdollisessa kunniaassa. Lopulta Joosefin veljienkin rikos pyyhitään pois ja he pääsevät sovintoon Joosefin kanssa. Tähän 1 Mooseksen kirja päättyy, käsittämättömään iloon. Joosefin kohtalo on selvä viittaus Kristukseen. Kristus on se oikea ”kaivattu poika”, joka joutui hyljättyksi syvimpään tuskan alhoon, mutta joka ylösnousemuksessaan korotettiin todelliseen jumalalliseen kunniaan.

Joosef –kertomukset ovat toki muutakin kuin vertauskuva Kristuksen alennuksesta ja korotuksesta. Ne ovat kehityskertomus, jossa omahyväisestä nuorukaisesta kasvaa Jumalan koulussa kansanjohtaja.

Jaakob jäi asumaan Kanaaninmaahan, missä jo hänen isänsä oli asunut muukalaisena. Tämä on kertomus Jaakobin suvun vaiheista. (1 Moos 37:1-2)

Edellä on kerrottu siitä, kuinka Jaakob hautasi isänsä Iisakin, yhdessä Esau –veljensä kanssa. Hän on nyt patriarkka, pelastushistoria kääntyy kuvailemaan hänen sukunsa vaiheita. Olennaiseksi hahmoksi nousee toiseksi nuorin poika, Joosef.

Joosef, omahyväinen nuorukainen

Kun Joosef oli seitsentoistavuotias, hän paimensi lampaista ja vuohia velipuoliensa, Bilhan ja Silpan poikien kanssa, ja hänellä oli tapana kannella heistä isälleen. (1 Moos 37:2)

Joosef –kertomusten selityksessä Luther on mielestäni hieman hakoteillä. Hän nimittäin kehuu Joosefia kovasti ja pitää tätä luonteeltaan ja tavoiltaan loistavana ja esimerkillisenä nuorukaisena. Hän kirjoittaa esim. näin:

Joosefissa herättää huomiota jo nuoruudessa hänen erityisen loistava hyvä käytöksensä. ... Hänellä oli nimittäin hyvä luonne sekä lempeä, nöyrä ja vaatimaton

mielenlaatu. Tähän kaikkeen liittyi hurskaus sekä hyvä ja rauhallinen elämäntapa, joka toi hänelle paitsi isän myös lähellä asuvien suosion. Ei siis ollut ihme, että isä arvosti häntä aivan erityisesti, ei vain äitinsä vaan myös luonteen ja hänen edustamiensa kauniiden hyveiden vuoksi. Joosef on siis kuin loistava tähti ja aamutähti Jaakobin kodissa, johon noita röyhkimyksiä ja karkeita maalaisia [muut veljet] ei voinut edes verrata. ... Joosefia kehutaan myös siitä, että hän kertoi isälleen Jaakobille veljiensä pahat teot. Hän nimittäin rakasti oikeamielisyyttä ja kunniallisuutta ja oli täynnä rakkautta ja kuuliaisuutta isäänsä kohtaan. Näin ollen hän ei voinut häneltä salata, jos hänen veljensä tekivät jotakin, mikä loukkasi muita ja tuotti pahaa mainetta isänsä kodille. (Luther)

Mutta kertooko se luonteen erinomaisuudesta, että ainoa, mitä nuorukaisesta kerrotaan, on se, että hänellä oli tapana kannella veljiensä pahoista teoista isälle? – Ei!

Luther olisi voinut oppia tämän omaa Isoa katekismustaan lukemalla. Siellä sanotaan näin, kahdeksannen käskyn selityksessä:

Meidän pitää ottaa huomioon, ettei ketään ole pantu julkisesti tuomitsemaan ja nuhtelemaan lähimmäisiään, vaikka huomaisinkin tämän tekevän syntiä, ellei hänelle ole annettu tehtäväksi tuomita ja nuhdella. ... Saatan kyllä nähdä ja kuulla lähimmäiseni tekevän syntiä, mutta minun tehtäväkseni ei ole annettu saattaa häntä puheenaiheeksi toisten kesken. Jos siis olen kärkäs tuomitsemaan ja lausumaan arvosteluni, lankean syntiin, joka on toisen syntiä suurempi. Mutta jos synti on tiedossasi, niin tee korvistasi hauta ja luo se umpeen, kunnes saat käskyn olla tuomarina ja rangaista viran puolesta.

Panettelijoiksi sanotaan siis sellaisia, jotka eivät tyydy siihen, mitä tietävät, vaan sen jatkoksi sekaantuvat tuomioistuimelle kuuluvaan tehtävään. Jos sellaiset tietävät toisesta hitusenkin verran, levittelevät he sitä joka soppeen, kutkuttelevat sillä mieltään ja mielihyvystä kahnuttelevat itseään, kun saavat kaivella toisen halpamaisuuksissa kuin siat, jotka kääntelevät itseään loassa, kärsällään sitä tonkivat.

Vähä katekismus sanoo asian vielä selvemmin:

Meidän pitää peljätä ja rakastaa Jumalaa, niin ettemme lähimmäistämme kavalasti puhuttele, häntä petä, panettele tai huonoon huutoon saata, vaan päinvastoin puolustamme häntä, puhumme hänestä hyvää ja käännämme kaiken parhain päin.

Näin Joosef ei selvästikään tehnyt. Hän vaikuttaa itseensä rakastuneelta nuorukaiselta, joka on omasta mielestään selvästi veljiään parempi. Tätä luuloaan hän pönkittää olemalla kiinnostunut veljiensä pahoista teoista sekä kielimällä niistä isälleen.

Jaakobin epäviisas rakkaus

Samaan suuntaan viittaa isän, Israelin eli Jaakobin käytös:

Israel rakasti Joosefia enemmän kuin muita poikiaan, sillä Joosef oli syntynyt hänelle hänen vanhoilla päivillään. (1 Moos 37:4)

Joosef oli siis lellitty. Sellainen on lapsen ja nuoren kehitykselle melkein yhtä turmiollista kuin kaltoin kohtelu. Lapsesta kehittyy narsisti, joka kuvittelee olevansa muita parempi. Kuitenkin lapsella on sisimmässään syvä hyväksynnän ja rakkauden nälkä, koska hän ajattelee, että vanhemmat eivät rakasta häntä itseään, vaan hänen erinomaisia kykyjään. Siksi lapsi yrittää ostaa koko ajan vanhempiensa hyväksyntää. Ilmeisesti Joosefin taipumus kieliä veljistään Jaakobille kertoo juuri tästä. Lisäksi on otettava huomioon, että Joosefin äiti oli kuollut. Äitiä ei siis ollut ja siitäkin oli kehittynyt rakkauden vaje Joosefin sieluun.

Jaakob ei kuitenkaan ollut tietoinen tällaisista psykologisista lainalaisuuksista. Hän vain rakasti Joosefia, ehkä siksikin, että Joosef varmaankin ihan oikeasti oli toisaalta hyvä, kuuliainen, rauhallinen ja mukava poika, jota oli helppo rakastaa; ainakin jos häntä vertasi vanhempiin, rajuihin veljiin, jotka olivat miekkamiehiä ja murhaajia, isälleen tottelemattomia.

Mutta tässä rakkaudessaan Jaakob toimi epäviisaasti. Hän pönkitti Joosefin narsismia ja toisaalta rikkoi Joosefin ja muitten veljien välit suosimalla Joosefia epäreilusti.

Isä teetti Joosefille pitkän, värikkään puvun. Veljet huomasivat, että isä piti hänestä enemmän kuin heistä muista, ja he alkoivat vihata Joosefia, niin etteivät enää voineet edes puhua hänelle ystävällisesti. (1 Moos 37:3-4)

Pitkä, värikäs puku. Raamatun alkutekstin perusteella ei ole ihan selvää, millainen puku se on ollut. Joka tapauksessa se on ollut erityisen hieno asu, sellainen, joka aiheutti veljien kateuden.

Mieleeni tulee viittaus Kristuksen pukuun. Sekin oli erityinen, ”ylhäältä alas asti kudottu” eli saumaton vaate. Siksi Jeesuksen ristille naulinneet roomalaiset sotilaat eivät jakaneet sitä tavanomaisella tavalla repimällä saumoja myöten, vaan heittivät arvalla, kuka sen saisi omakseen.

Pienellä eläytymisellä on helppo päästä Joosefin veljien mielentilaan. Sisarusten välinen kateus on valtava voima, varsinkin jos siihen on ihan oikeasti aihetta. Ja kun isä lellii yhtä ainoaa veljestä yhdentoista muun kustannuksella, on helppo ymmärtää, kuinka muut veljekset kehittivät yhteisvoimin aivan valtavan kateuden isän lellikkiä kohtaan.

Sellainen kateus vaikuttaa tietysti sen, että ei voi edes puhua ystävällisesti. Arkipäivän kanssakäyminen muuttuu nälvimiseksi. Tästä tietysti omahyväinen Joosef sai entistä enemmän aihetta kuvitella olevansa parempi kuin muut veljet. Ja muut veljet saivat entistä enemmän aihetta kadehtia Joosefia.

Joosefin ensimmäinen uni

Joosef ei totisesti yrittänyt katkaista tätä kierrettä. Siitä kertoo hänen unensa:

Kerran Joosef näki unen, ja kun hän oli kertonut sen veljilleen, he vihasivat häntä entistäkin enemmän. Hän näet sanoi heille: "Kuulkaapa, millaista unta minä näin! Me olimme pellolla lyhteitä sitomassa, ja yhtäkkiä minun lyhteeni nousi pystyyn ja teidän lyhteenne kokoontuivat ympärille ja kumartuivat maahan minun lyhteeni eteen." Veljet sanoivat hänelle: "Sinustako tulisi meidän kuninkaamme, sinäkö muka hallitsisit meitä?" Ja näiden unien ja puheiden takia he vihasivat häntä yhä enemmän. (1 Moos 37:5-8)

Minusta Joosef vaikuttaa omahyväiseltä, mutta samalla naiivilta nuorukaiselta. Hän ei ehkä tajua, kuinka korskea hänen unensa on. Hänestä se ei itsestään ehkä ole lainkaan korskea, onhan hänelle selvää, että hän on veljiään parempi. Miksei hän siis näkisi unta, jossa veljien viljalyhteet kumartavat hänen lyhdettään?

Ehkä Joosefin unennäköön oli vaikuttanut se, että kysymys johtoasemasta oli ilmassa Jaakobin poikien keskuudessa. Esikoisen asemahan olisi kuulunut Rubenille, mutta hän oli ilmiselvästi itse riistänyt sen itseltään, häpäisemällä isänsä ja itsensäkin makaamalla isänsä sivuvaimon, Bilhan, kanssa. Seuraavat ikävuorossa, Simeon ja Leevi, varmaankin havittelivat johtoasemaa. Mutta hekin olivat isän epäsuosiossa, koska he olivat Sikemissä tehdyn kansanmurhan alkuunpanijat. Kysymys johtoasemasta mietitytti siis muitakin veljiä. Ja nyt tuo nokkava lellikki, tuo sietämätön, pikkuvanha Joosef selvästikin kuvittelee itsensä heidän johtajakseen, kuninkaakseen. Ehkä hänellä on siihen jopa mahdollisuuksia, kun isä selvästi rakastaa Joosefia enemmän kuin heitä. Mutta miten jo aikuinen, raavas mies, kuten Simeon, Leevi, Juuda, Dan, Naftali tai Isaskar tai Sebulon voisi kumartaa tuollaisen sietämättömän lellipennun edessä. Eikä hän edes näytä tajuavan puheidensa nokkavuutta, lateleepahan vain silmä kirkkaana: ”teidän lyhteenne kumartuivat maahan minun lyhteeni eteen.”

Ihmeellisintä tässä on kuitenkin ehkä se, että Jumala selvästikin on lähettänyt tämän enneunen nuorelle Joosefille. Lukija tietää, että Jumala tosiaan sai myöhemmin aikaan sen, että vanhemmat veljet kumartuivat nöyrinä maahan asti Joosefin edessä.

Mutta ennen kuin tämä saattoi tapahtua, Joosefilla oli edessään äärimmäisen kova koulu, epätoivossa, kärsimyksessä ja nöyryytyksissä. Se Joosef, jonka Jumala lopulta korotti veljiensä herraksi, ei ollut se sama ylimielinen nuorukainen, joka oli tämän unen nähnyt. Jumala muokkasi Joosefia.

Mutta silti se oli sama Joosef, Jumalan muokkaamana. Minusta tämä puhuu meille siitä, että Jumala toimii suvereenisti, niin kuin tahtoo. Inhimillisesti katsoen vaikuttaa aika epäreilulta, että Jumala otti käyttöönsä tuollaisen lellityn nirppanokan ja kantelupukin kuin Joosef. Mutta Jumala ei ole velvollinen toimimaan niin kuin me haluamme. Hän voi ottaa käyttöönsä millaisen syntisen tahansa, myös omahyväisen. Tietenkään se ei ole suositus omahyväisyydelle. Se kertoo Jumalan kyvystä muokata meitä ja ottaa millainen typerys tahansa käyttöönsä. Ehkä hän joskus tekee näinkin, osoittaakseen meille, että ihmisen oma hyvyys ja jalous ei loppujen lopuksi ole se, mikä ratkaisee. Ratkaisevaa on hänen armonsa, jolla hän muokkaa meitä ja lahjoittaa meille uuden elämän.

Joosefin toinen uni

Joosef näki vielä toisen unen ja kertoi senkin veljilleen: "Taas minä näin unta, ja siinä aurinko, kuu ja yksitoista tähteä kumartuivat minun eteeni." Kun hän oli kertonut tämän isälleen ja veljilleen, isä nuhteli häntä: "Mitä tuollaiset unet ovat olevinaan? Pitäisikö minun ja äitisi ja veljiesi muka tulla kumartamaan sinua?" Veljet olivat kateellisia Joosefille, ja hänen isäänsä nämä tapaukset jäivät askarruttamaan. (1 Moos 37:9-11)

Joosef ilmeisesti kertoi tämän unen ensin veljilleen. Sitten toisella kertaa hän kertoi sen isälleen. On ihan ymmärrettävää, että isä nuhteli Joosefia. Olisihan se nykyäänkin aika röyhkeää ja jopa jonkinasteisesta luonnehäiriöstä kertovaa, jos poika näkisi unen, jossa hänen isänsä ja äitinsä pitäisi kumartaa häntä. Israelin patriarkkojen aikana kyse on ollut vielä vakavammasta röyhkeydestä, sillä pojan piti kunnioittaa isäänsä paljon enemmän kuin nykyään.

Tässä suhteessa ajat ovat muuttuneet paljon. Minun isäni ei enää teitellyt isäänsä, mutta isoisäni kyllä teititteli ihan arkioloissa omaa isäänsä. Tämän kun vielä kertoo parikertaiseksi, niin saa ehkä sen kunnioituksen asteen, joka isällä oli Israelin patriarkkojen aikaan. Ja nyt Joosef näkee unta, jossa isän ja äitivainajan ja kaikkien veljien pitäisi tulla kumartamaan häntä, 17 – vuotiasta kloppia!

Isä –Jaakobia nämä tapaukset kuitenkin jäivät askarruttamaan. Hän painoi Joosefin unet mieleensä. Olivathan ne aivan selvästi ”suur-unia”, joita ei nähdä joka päivä. Oli selvää, että Joosef ei myöskään itse ollut keksinyt niitä.

Lisäksi Jaakobilla luultavasti oli mielessään Jumalan hänelle aiemmin antamat lupaukset. Niissä puhuttiin Jaakobin ”siemenestä” eli jälkeläisestä, jonka kautta maan kaikki sukukunnat tulisivat siunatuiksi

Ja sinun jälkeläistesi paljous on oleva kuin maan tomu, ja sinä leviät länteen ja itään, pohjoiseen ja etelään, ja sinussa ja sinun siemenessäsi tulevat siunatuiksi kaikki sukukunnat maan päällä (1 Moos 28:14)

Jumala oli myös luvannut, että Jaakobista polveutuisi kuninkaita (1 Moos 35:11-12). Olisiko Joosef se ”siemen”?

Ja Jumala sanoi hänelle: "Minä olen Jumala, Kaikkivaltias; ole hedelmällinen ja lisäännä. Kansa, suuri kansojen joukko on sinusta tuleva, ja kuninkaita lähtee sinun kupeistasi (1 Moos 35:11)

Joosef ei ollut se siemen, mutta hän olisi se poika, jonka kautta luvattu siemen, eli Jeesus Kristus lopulta syntyisi. Mutta Joosef sai olla ennakoiva vertauskuva tästä siemenestä. Niin kuin hänen alennustilansa ja korotuksensa kautta paljon kansaa pelastui nälkäkuolemalta, samoin Kristuksen alennustilan ja ylösnousemuksen kautta paljon kansaa tulisi pelastumaan synnin ja syyllisyyden aiheuttamalta nälkiintymiseltä ja kuolemalta.